

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
AUDITO KOMITETAS**

**PAPILDOMO KOMITETO IŠVADA
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS 2023 METŲ VALSTYBĖS BIUDŽETO IR SAVIVALDYBIŲ BIUDŽETŲ
FINANSINIŲ RODIKLIŲ PATVIRTINIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-2146**

2022-11-04 Nr. 141-P-28
Vilnius

1. Komiteto posėdyje dalyvavo:

Komiteto pirmininkas Zigmantas Balčytis, komiteto pirmininko pavaduotoja Rasa Budbergytė, komiteto nariai: Sergejus Jovaiša, Asta Kubilienė, Jurgis Razma, Artūras Skardžius.

Komiteto biuras: vedėja Laura Pranaitytė, patarėjos: Diana Andriūnaitė, Aurita Buragienė, Eglė Jonevičienė.

Kviestieji asmenys: Finansų viceministras Gediminas Norkūnas, Finansų viceministras Mindaugas Liutvinskas, Lietuvos banko Ekonomikos departamento direktorius Aurelijus Dabušinskas, Lietuvos banko Makroekonomikos ir prognozavimo skyriaus vyriausiasis ekonomistas Vaidotas Tuzikas, Valstybės kontrolierius Mindaugas Macijauskas, Valstybės kontrolės Biudžeto stebėsenos departamento vyriausioji ekonomistė Rasa Ibelhauptaitė, Valstybės kontrolės Biudžeto stebėsenos departamento vyriausiasis ekonomistas Jaroslav Mečkovski.

2. Ekspertų, konsultantų, specialistų išvados, pasiūlymai, pataisos, pastabos (toliau – pasiūlymai):

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
1.	Seimo kanceliarijos Teisės departamentas, 2022-10-10	*			Įvertinę projekto atitiktį Konstitucijai, įstatymams, teisėkūros principams ir teisės technikos taisyklėms, pastabų neturime.	Atsižvelgti	

3. Piliečių, asociacijų, politinių partijų, lobistų ir kitų suinteresuotų asmenų pasiūlymai: nevertinta.

4. Valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pasiūlymai:

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
1.	Valstybės kontrolė, 2022-10-26	*			<p>Vadovaudamiesi Valstybės kontrolės įstatymo 6 str. ir atsižvelgdami į tai, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2022-10-07 pateikė Seimui Lietuvos Respublikos 2023 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą Nr. XIVP-2146 (valstybės biudžeto projektas), teikiame nuomonę dėl šiame projekte Valstybės kontrolei siūlomų valstybės biudžeto asignavimų atitikties Valstybės kontrolės poreikiams.</p> <p>Įvertinę valstybės biudžeto projektą, patvirtiname, kad pagal mūsų institucijai 2023 metams numatytus asignavimus (10 016 tūkst. Eur) užtikrinsime Valstybės kontrolės įstatymu numatytų uždavinių įgyvendinimą 2023 metais.</p> <p><...></p>	Pritarti	
2.	Valstybės kontrolė, 2022-10-28	*			<p>Valstybės kontrolė, vykdydama biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas (toliau – VK FI), teikia Seimui savo išvadą dėl Lietuvos Respublikos 2023 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekto (toliau – biudžeto projektas).</p> <p>Įtempta geopolitinė situacija ir energetikos krizė lemia prastėjančią viešųjų finansų situaciją. Susidūrus su smarkiu elektros ir dujų kainų išaugimu, 2023 m. biudžeto projekte numatytos paramos priemonės gyventojams ir verslui. Tarptautinės organizacijos rekomenduoja taikyti trumpalaikes priemones, skirtas pažeidžiamiausioms visuomenės grupėms. VK FI vertinimu, didžioji dalis su energetika susijusių priemonių, numatytų biudžeto projekte, nėra tikslinės. Politikos formuotojų sprendimais siekiamos priimti ilgalaikės priemonės toliau reikšmingai prisidėtų prie ilgalaičių išlaidų, nepadengtų pajamomis, augimo. Kylant palūkanų normoms, finansuoti deficitus ir refinansuoti jau turimus įsipareigojimus bus brangiau, o rizikos dėl ekonominės raidos išlieka reikšmingos, todėl ypač svarbu, kad sprendimai, didinantys išlaidas ir mažinantys pajamas, būtų pagrįsti.</p> <p>EKONOMIKOS SKATINIMAS ESAMOMIS APLINKYBĖMIS YRA REIKALINGAS, TAČIAU, KYLANT PALŪKANŲ NORMOMS, TAIKOMOS PRIEMONĖS TURĖTŲ BŪTI LABIAU TIKSLINĖS</p>	Atsižvelgti	

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					<ul style="list-style-type: none"> • Parengtomis paramos priemonėmis nukrypstama nuo tarptautinių organizacijų rekomenduojamų principų • Biudžeto projekte numatomas 2022–2023 m. valdžios sektoriaus deficitas yra artimas VK FI projektuojamam, tačiau dėl kylančių rizikų jis gali būti didesnis • Augant ilgalaikėmis pajamomis nepadengtomis išlaidoms, būtinos konkrečios priemonės, siekiant 2024–2025 m. valdžios sektoriaus deficito mažėjimo • Kylančios palūkanų normos lemia brangstantį deficito finansavimą • Netaikant fiskalinės drausmės taisyklių, 2023 m. numatomas stiprus šalies ekonomikos skatinimas <p>PARENGTOSE PARAMOS PRIEMONĖSE NUKRYPSTAMA NUO TARPTAUTINIŲ ORGANIZACIJŲ REKOMENDUOJAMŲ PRINCIPŲ</p> <p>Tarptautinės organizacijos rekomenduoja taikyti energijos vartojimą mažinančias, tikslines ir laikinas paramos priemones. TVF pažymi, kad plataus masto paramos priemonės (pvz., kainų reguliavimas, subsidijos ar mokesčių mažinimai) yra brangios ir neefektyvios. Be to, neprisideda prie visuminės šių išteklių paklausos mažinimo ir atitinkamai skatina sparčiau augti kainas. EBPO pažymi, kad tokios priemonės iškraipo rinką, neskatina efektyvaus ir racionalaus energetinių išteklių panaudojimo. Tokios pačios nuomonės laikosi ir Europos Komisija (EK), teigdama, kad paramos priemonės turi būti laikinos ir orientuotos į labiausiai pažeidžiamas grupes. Europos fiskalinė valdyba pažymi, kad įprastas vidaus paklausos skatinimas apsunkina Europos Centrinio Banko (ECB) užduotį suvaldyti įsibėgėjančią infliaciją, didinant palūkanų normas¹.</p> <p>Esant numatytoms priemonėms, tvariomis pajamomis nepadengti ilgalaikiai įsipareigojimai 2023 m. sudaro daugiau nei vidutiniškai 2017–2021 m. Išliekant geopolitinei įtampai, aukštomis energijos kainoms, biudžeto projekte 2023 m. planuojamos ne tik laikinos išlaidų priemonės, bet toliau auga ir ilgalaikės išlaidos, kurios beveik visos skirtos gyventojų pajamų didinimui (1 pav.). Be to, numatytos ir ilgalaikės priemonės, mažinančios valdžios sektoriaus (VS) pajamas. VK FI vertinimu, bendroje 2023 m.</p>		

¹ Assessment of the fiscal stance appropriate for the euro area in 2023. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/system/files/efb_assessment_of_euro_area_fiscal_stance.pdf.

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					<p>diskrecinių² priemonių struktūroje papildomi finansiniai ištekliai ilgalaikio pobūdžio priemonėms sudarys apie 40 proc. (1 priedas).</p> <p><...></p> <p>VK FI vertinimu, pagal biudžeto projekte nurodytą informaciją, nelaikinių išlaidų, nepadengtų ilgalaikėmis pajamomis, suma 2023 m. išaugs 1153,3 mln. Eur (arba 1,6 proc. BVP). Pažymėtina, kad tokio pobūdžio išlaidos per 2017–2021 m. laikotarpį vidutiniškai sudarė 0,9 proc. BVP (2 pav.). Siekiant užtikrinti, kad vidutiniu laikotarpiu struktūrinis deficitas neaugtų ir nenukryptų nuo vidutinio laikotarpio tikslo, o skolos ir BVP santykis būtų tvarus, ateityje būtinos papildomos pajamų priemonės.</p> <p><...></p> <p>Iš visų biudžeto projekte numatytų laikinųjų priemonių 2023 m., susijusių su energijos kainų švelninimu, yra apie 83 proc., su saugumu – 13 proc., o likusių – 5 proc. Dėl šios priežasties VK FI atliko laikinų, į kainų švelninimą orientuotų, priemonių analizę. Nagrinėjant priemonės buvo skirstomos į tikslines ir netikslines. Tikslinėmis pasirinkta vadinti tas, kurios yra skirtos tam tikrai gyventojų ar verslo grupei. Atkreiptinas dėmesys, kad priemonių priskyrimas tikslinei grupei nereiškia, kad VK FI tai laiko pagrįstomis priemonėmis. Ilgalaikės į gyventojų pajamų didinimą nukreiptos priemonės nebuvo analizuotos, nes sudėtinga atskirti, kuria dalimi gyventojų pajamos būtų didinamos, nesant energetinės krizės.</p> <p>VK FI vertinimu, tik trečdalis 2023 m. laikinų energijos kainų įtakos švelninimo priemonių yra tikslinės. Tikslinėms priemonėms numatyta 29 proc., netikslinėms – 71 proc. finansinių išteklių. Numatytos išlaidų priemonės yra nukreiptos į gyventojų ir verslo, nukentėjusių nuo smarkaus dujų ir elektros kainų augimo, subsidijavimą. Numatytų pajamų priemonių didžiąją dalį sudaro mokesčiai atidėjimai ir lengvatos. Pajamų priemonės yra labiau orientuotos į tikslinę grupę, nei išlaidų priemonės (3 pav.). Bendrai laikinoms energijos kainų įtakos švelninimo priemonėms 2023 m. skirta apie 2 proc. BVP.</p> <p><...></p>		

² Diskrecinėse priemonėse pateikiami joms skiriamų lėšų pokyčiai, o ne visa jų kaina tam tikrais metais.

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					<p>PVM lengvatos taikymas iki 2023 m. vidurio maitinimo, kultūros, poilsio, sporto ir atlikėjų paslaugoms būtų menkai pagrįstas. PVM lengvata šioms veikloms buvo įvesta COVID-19 neigiamo poveikio pagrindu, kai dėl apribojimų šios įmonės negalėjo vykdyti veiklos. Tokia lengvata VK FI laikoma tiksline, nes nukreipta į tam tikrą sektorių, bet menkai pagrįsta. Esant numatytoms tiek tiesioginės pagalbos verslui, tiek netiesioginės pagalbos priemonėms didinant gyventojų pajamas, šios lengvatos pratęsimas dar pusmečiui atrodo perteklinis. Tokio pobūdžio lengvatos pažeidžia mokesčių neutralumo principą, nes iškreipia konkurenciją, todėl reikalingas tinkamas pagrindimas joms įvesti ir išlaikyti. Toks sprendimas taip pat prieštarauja Tarptautinio valiutos fondo (TVF)³ ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO)⁴ rekomendacijoms mažinti mokesčių lengvatas.</p> <p>Svarbus tinkamas į ilgalaikio energijos vartojimo mažinimą nukreiptų investicijų įgyvendinimas. Didžiausios apimties (1,5 proc. BVP) netikslinė priemonė yra elektros ir dujų kainų padidėjimo subsidijavimas verslui ir gyventojams. Ši priemonė yra brangi biudžetui, nesiejama su labiausiai pažeidžiamomis grupėmis arba su buvusiu suvartojimu. Vis dėlto, siekiant padėti gyventojams amortizuoti išaugusias kainas, tokio pobūdžio laikina priemonė yra pateisinama. Be to, kadangi nustatomas dalinis kompensavimas, taip per padidėjusią kainą dalis gyventojų gali siekti taupyti energiją. VK FI nuomone, labai svarbu, kad ši, trumpuoju laikotarpiu energijos vartojimą mažinanti priemonė, būtų derinama kartu su kitomis, nukreiptomis į ilgalaikio energijos vartojimo mažinimą, nepaliekant nuošalyje klimato kaitos švelninimo tikslų. Pavyzdžiui, siekiant ilgalaikio ir tvaraus rezultato taupant energinius išteklius, verta skirti gerokai daugiau asignavimų energetinio efektyvumo didinimui. Remiantis diskrecinių išlaidų priemonių lentele⁵ tokiam tikslui pasiekti, VK FI vertinimu, 2023 m. skirta apie 25 mln. Eur daugiau nei 2022 m. Iš biudžeto projekte pateiktos informacijos nėra galimybės tinkamai įvertinti, ar tokia priemonių dermė bus pasiekta. Dalį tikslų tikimasi finansuoti iš Europos Sąjungos paramos, tačiau kyla rizikų dėl jų plano įvykdymo.</p>		

³ Prieiga per internetą: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2022/07/27/Republic-of-Lithuania-2022-Article-IV-Consultation-Press-Release-and-Staff-Report-521360>.

⁴ Prieiga per internetą: <https://finmin.lrv.lt/lt/naujienos/ebpo-politine-misija-ministre-g-skaiste-su-ekspertais-aptare-preliminarias-rekomendacijas-lietuvai>.

⁵ Prieiga per internetą: https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2022-10/2023_dbp_lt_lt.pdf.

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					<p>Investicijų paspartėjimo tikimasi iš Europos Sąjungos paramos panaudojimo, kuris įprastai būna mažesnis nei planuojama. ES paramos vykdymas iš 2014–2020 m. finansinės perspektyvos šiuo metu siekia 75 proc. Įprastai apie 40 proc. paramos panaudoja valdžios sektorius, o ne valdžios sektorius 60 proc. Valdžios sektoriaus ES paramos panaudojimas 2018–2021 m. siekė 70 proc. plano. Kadangi nemaža dalis investicijų yra planuojama iš ES paramos, kyla rizika, kad biudžeto projekte pateiktų investicijų lygis bus mažesnis dėl įprastai mažesnio ES plano įgyvendinimo. Europos Komisija⁶ nurodo, kad vidutinio laikotarpio fiskaliniuose planuose turėtų būti numatoma skatinti ir išlaikyti nacionaliniu lygmeniu finansuojamas aukštos kokybės viešąsias investicijas, EBPO⁷ taip pat pabrėžia, kad būtinas investicijų didinimas į mokslinę plėtrą ir žaliąją infrastruktūrą.</p> <p>Siekiant didesnio skaidrumo dėl priemonių ir jų pasirinkimo, pasigendama detalesnės informacijos su biudžeto projektu teikiamoje medžiagoje. Valdžios sektoriaus diskrecinės pajamų ir išlaidų priemonės pagal ESA2010 klasifikaciją galėtų būti pateikiamos taip pat ir su atitinkamų metų biudžeto projektu, o ne tik vėliau Europos Komisijai teikiamoje medžiagoje⁸. Tai suinteresuotoms šalims leistų per ilgesnį laiką susipažinti su pateiktomis priemonėmis ir detaliau įvertinti jų įtaką valdžios sektoriaus finansų prognozėms. Taip pat kartu galėtų būti pateikta detalesnė informacija apie konkrečių pagalbos priemonių pasirinkimo priežastis ir alternatyvių priemonių vertinimą. Pavyzdžiui, kodėl buvo pasirinktos elektros kainų kompensacijos visiems gyventojams, nesiejant jų su skirtingų grupių elektros vartojimu. Jei tokie skaičiavimai būtų vieši, diskusijos viešojoje erdvėje galėtų būti išsamesnės ir produktyvesnės, orientuotos į efektyvesnių pasiūlymų teikimą.</p> <p>BIUDŽETO PROJEKTE NUMATOMAS 2022–2023 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS DEFICITAS YRA ARTIMAS VK FI PROJEKTUOJAMAM, TAČIAU DĖL KYLANČIŲ RIZIKŲ JIS GALI BŪTI DIDESNIS</p> <p>Projektuojamą šalies ekonominę raidą 2023 m. lydi išskirtinis neapibrėžtumas. Rugsėjo mėn. ekonominės raidos scenarijuje, kurio pagrindu parengtas 2023 m. šalies biudžeto</p>		

⁶ 2022 m. kovo 2 d. Europos Komisijos komunikatas Tarybai. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0085&from=EN>.

⁷ EBPO. Prieiga per internetą: <https://www.oecd.org/economy/lithuania-economic-snapshot/>.

⁸ Prieiga per internetą: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/annual-draft-budgetary-plans-dbps-euro-area-countries/draft-budgetary-plans-2023_en.

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					<p>projektas, numatoma, kad realiojo BVP augimas 2023 m. lėtės iki 1,4 proc. Tvirtindama šį scenarijų VK FI pažymėjo⁹, kad, lėtėjant pasaulio ekonomikos augimui ir išliekant įtemptai geopolitinei situacijai, šalies ekonominė raida priklausys nuo įvairių rizikos veiksnių. Iššūkių energetikos srityje Europoje ir rekordiškai aukštos energetinių išteklių kainos gali stipriau, nei tikimasi, paveikti gamybos apimtį ir darbo rinką tiek Europoje, tiek Lietuvoje. Neatmetama, kad tokiu atveju 2023 m. Lietuvos ekonomika galėtų susitraukti. ECB didinamos palūkanų normos šalies vidaus paklausą gali sumažinti labiau, nei numatoma. Vis dėlto, ES valstybių narių vyriausybės sprendimai ir EK svarstomi struktūriniai pokyčiai ir intervencijos, susiję su aukštų energijos kainų problemų sprendimu, gali teigiamai veikti visos bendrijos ekonominę raidą. Spalio mėn. paskelbtose TVF ir EBPO prognozėse numatoma, kad Lietuvos realiojo BVP augimas 2023 m. išliks teigiamas ir sieks 1,1 ir 1,3 proc. atitinkamai.</p> <p>Spaudimas priimti papildomas išlaidų priemonės ir rizikos dėl vangesnės ekonomikos raidos gali lemti prastesnę, nei numatomą, viešųjų finansų būklę. VK FI projektuoja, kad 2022–2023 m. valdžios sektoriaus deficitai bus artimi biudžeto projekte nurodytiems ir sudarys atitinkamai 1,9 ir 4,9 proc. BVP. Neigiamų rizikų išsipildymas galėtų lemti ir didesnę deficitą 2023 m. Tokios rizikos susijusios su sprendimais dėl tam tikrų papildomų priemonių, nepadengtų papildomais pajamų šaltiniais pratęsimo ilgesniam laikotarpiui. Pavyzdžiui, kai kurios 2023 m. biudžeto projekte numatytos pagalbos priemonės yra 2023 m. I pusr., jos sudaro apie 430 mln. Eur. Be to, geopolitinė įtampa regione ir jos atštrėjimas gali prisidėti prie didesnio išlaidų poreikio krašto gynybai ir saugumui. VK FI vertinimu, jei šios rizikos išsipildytų, tai 2023 m., tikėtina, padidintų deficitą iki 6 proc. BVP, o skolą – iki 44,0 proc. BVP. Neatmestina tikimybė, kad, pasikeitus ekonominei aplinkai, ekonominė raida būtų vangesnė nei projektuota 2022 m. rugsėjo mėn. ekonominės raidos scenarijuje, tai sukurtų spaudimą papildomoms išlaidoms ir sumažintų valdžios sektoriaus pajamas.</p> <p>AUGANT ILGALAIKĖMIS PAJAMOMIS NEPADENGTOMS IŠLAIDOMS, BŪTINOS KONKREČIOS PRIEMONĖS, SIEKIANČIOS 2024–2025 M. VALDŽIOS SEKTORIAUS DEFICITO MAŽĖJIMO</p>		

⁹ VK FI 2022 m. rugsėjo 20 d. paskelbė išvadą dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo Nr. BPE-8. Prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Product/24110/įsivada-dėl-ekonomines-raidos-scenarijaus-tvirtinimo>.

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					<p>Dėl galimų papildomų valdžios sektoriaus pajamas mažinančių sprendimų, VK FI vertinimu, 2024–2025 m. pajamų lygis, tikėtina, būtų mažesnis. Tarptautinės organizacijos (EK, TVF, EBPO) rekomendacijose Lietuvai pabrėžia, kad reikia siekti darbo jėgos apmokestinimo mažinimo. Tai iš dalies daroma dabar, koreguojant neapmokestinamą pajamų dydį (NPD), o tai mažina surenkamas pajamas iš gyventojų pajamų mokesčio. VK FI taikant prielaidą, kad NPD būtų papildomai didinamas ir 2024–2025 m., pajamos iš gyventojų pajamų mokesčio būtų panašios į 2023 m. lygį. Biudžeto projekte numatytų PVM lengvatų pratęsimas taip pat mažintų iš jo gaunamas pajamas. 2024–2025 m. prognozuojamos valdžios sektoriaus pajamos gali būti iki 1 proc. BVP mažesnės, nei pateiktame 2023 m. biudžeto projekte su pritaikyta technine prielaida (2 priedo 1 lentelė). VK FI vertinimu, siekiant 2024–2025 m. numatyto pajamų augimo, reikalingos papildomos priemonės, didinančios pajamas.</p> <p>Pastaruoju metu vienkartiniai veiksniai prisidėjo prie pajamų lygio didėjimo, todėl ateityje jos gali būti mažesnės, nei prognozuojama. VK FI yra minėjusi, kad 2021 m. ir, tikėtina, 2022 m. prie aukšto valdžios sektoriaus pajamų lygio prisidėjo įvairūs vienkartiniai veiksniai. Palankus ekonominis ciklas, sparčiai augusios makroekonominės pajamų bazės, vienkartinio pobūdžio netiesioginiai veiksniai (pvz., valstybės parama verslams ir gyventojams COVID-19 metu, galimas šešėlio mažėjimas dėl siekio atitikti reikalavimus valstybės paramai gauti) lėmė aukštesnes, nei įprastai, VS pajamas. Nelikus šių vienkartinių veiksnių, pajamos būtų mažesnės. Jei rizikos dėl vangesnės ekonominės raidos išsipildytų, tai lemtų prastesnę pajamų surinkimą 2024–2025 m. Ekonominė situacija galėtų paveikti įmonių pelnus, prekybos apyvartas neigiama kryptimi, o tai prisidėtų prie mažesnių pajamų iš pelno ir pridėtinės vertės mokesčių. Pajamas iš PVM galėtų didinti aukštesnis, nei prognozuojama, kainų lygis, tačiau dėl to galėtų lėtėti privatus vartojimas. Darbo užmokesčio lėtesnis augimas mažintų pajamas iš GPM.</p> <p>Didėjantys įsipareigojimai dėl socialinių išmokų, atlygio darbuotojams ir šalies gynybos stiprinimo lems valdžios sektoriaus išlaidų augimą vidutiniu laikotarpiu. Atsižvelgus į įsipareigojimus ir tendenciją diskretiškai juos dar labiau didinti, VK FI projektuoja, kad tokiu atveju išlaidos kompensacijai dirbantiesiems vidutiniu laikotarpiu nemažėtų ir 2024–2025 m. siektų apie 11,2 proc. BVP (2 priedo 1 lentelė). Augimą</p>		

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					<p>didžiaja dalimi turėtų palaikyti įsipareigojimai didinti atlyginimus iki 2025 m. sveikatos¹⁰ ir švietimo¹¹ sričių darbuotojams. Be to, atsižvelgiant į demografines tendencijas, atliktas analizės¹², VK FI vertinimu, šių sričių darbuotojų skaičiaus mažėjimas vidutiniu laikotarpiu nenumatomas. Siekiant konkurencingumo su privačiu sektoriumi ir atsižvelgiant į infliacijos dinamiką¹³, tikėtina, augs ir kitų viešojo sektoriaus darbuotojų atlyginimai. Išliks didelis poreikis kitų ilgalaikių išlaidų, ypač susijusių su gynyba ar visuomenės senėjimu. Dėl numatytų ilgalaikių įsipareigojimų (pvz., pensijų indeksavimas, bazinių dydžių didinimas, nuo kurių priklauso įvairių išmokų bei pašalpų dydis) didinimo didesniu tempu nei BVP augimas, išlaidų socialinėms išmokoms santykis su BVP nemažės. Pavyzdžiui, 2023 m. numatant perviršį VSDF planuojama 5,8 proc. papildomai indeksuoti socialinio draudimo pensijos individualią dalį. Kryptis didinti senatvės pensijos socialinio draudimo įmokų ir išmokų ryšį yra teisinga, tačiau tai formuoja ilgalaikius įsipareigojimus, kuriuos reikės padengti pajamomis.</p> <p>KYLANČIOS PALŪKANŲ NORMOS LEMIA BRANGSTANTĮ DEFICITO FINANSAVIMĄ</p> <p>Nenumatant papildomų pajamų šaltinių, valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis vidutiniu laikotarpiu, tikėtina, augs. VK FI, remdamasi TVF metodika¹⁴, projektuoja, kad šis rodiklis 2022–2023 m. bus artimas 2023 m. biudžeto projekte numatomam lygiui ir sieks atitinkamai 39,0 ir 42,8 proc. BVP. Vis dėlto, priiimti ilgalaikiai įsipareigojimai lems, kad 2025 m. skola, tikėtina, augs iki 44,7 proc. BVP (2 priedo 2 lentelė). VS skolos ir BVP santykį visu vidutiniu laikotarpiu labiausiai didins pirminis VS deficitas, tačiau jo poveikį švelnins realiojo BVP augimas ir neigiama realioji palūkanų norma, kurią veiks paspartėjusi infliacija (4 pav.). Projektuojama, kad, taikant finansinės paramos priemones gyventojams ir verslui, 2023 m. pirminis VS deficitas</p>		

¹⁰ Kolektyvinė sutartis dėl sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojų darbo užmokesčio didinimo 2022–2024 m.: Prieiga per internetą: <https://sam.lrv.lt/uploads/sam/documents/files/%C5%A0akos%20kolektyvin%C4%97%20sutartis.pdf>.

¹¹ Lietuvos švietimo ir mokslo šakos kolektyvinėje sutartyje numatytas 10,0 proc. darbo užmokesčio didinimas 2023–2024 m. Prieiga per internetą: <https://www.svietimoprofsajunga.lt/wp-content/uploads/2021/11/2017-m.-lapkricio-22-d.-Lietuvos-svietimo-ir-mokslo-sakos-kolektyvines-sutarties-pakeitimas.pdf>.

¹² Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro atlikta analizė, 2019 m. Prieiga per internetą: <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/Sveikatos%20specialistu%20poreikio%20tyrimas.pdf>.

¹³ TVF pastaba, kad aukštame infliacijos fone viešojo sektoriaus atlyginimai turėtų augti. 2022-10-12 Fiscal Monitor. Prieiga per internetą: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/fiscal-monitor/2022/October/English/text.ashx>.

¹⁴ TVF aiškinamosios pastabos „Staff Guidance Note for Public Debt Sustainability Analysis in Market-Access Countries“, 2013-05-09. Prieiga per internetą: <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2013/050913.pdf>.

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					<p>didins skolą 4,3 proc. BVP. Tuo tarpu palanki automatinė skolos dinamika¹⁵ šio rodiklio augimą mažins 2,3 proc. BVP. Pažymėtina, kad prie 2023 m. skolos augimo prisidės išankstinis kaupimas euroobligacijų emisijos išpirkimui.</p> <p><...></p> <p>Kylančios palūkanų normos vidutiniu laikotarpiu didins valstybės skolos valdymo išlaidas. Šiuo metu vykstantis kainų šuolis skatina pasaulio centrinius bankus peržiūrėti palūkanų normas aukštyn, o vyriausybėms tai reiškia brangesnį skolinimąsi. 2022 m. spalio 19 d. duomenimis, Lietuvos Vyriausybės 10 m. trukmės obligacijų pajamingumas viršija 4 proc., o 2022 m. sausio 3 d. sudarė 0,5 proc.¹⁶ Stebimas brangstantis skolinimasis ir Lietuvos vidaus rinkoje (5 pav.). Augant infliacijos lūkesčiams ir ECB didinant palūkanų normas, euro zonos vyriausybių vertybiniai popieriai (VVP) investuotojams tampa mažiau patrauklūs, todėl auga jų pajamingumas. Lietuvos VVP pajamingumą, kilus karui Ukrainoje, papildomai didina ir išaugusi geopolitinė rizika regione.</p> <p><...></p> <p>Lietuva, tapusi euro zonos dalimi, galėjo brangias euroobligacijų emisijas refinansuoti pigesnėmis. Laikui bėgant šių emisijų lieka vis mažiau. Pavyzdžiui, 2022 m. vasario mėn. Finansų ministerija išpirko paskutinę JAV doleriais denominuotą euroobligacijų emisiją, kurios metinė palūkanų norma siekė 6,625 proc.¹⁷. Vidutiniu laikotarpiu didėjant palūkanų normoms, refinansuojant VS skolą, turimas pigias VVP emisijas gali tekti keisti brangesnėmis. Tai reikštų didesnes VS skolos valdymo išlaidas. 2024 m. numatoma išpirkti 700 mln. Eur euroobligacijų emisiją, kurios kuponas siekia 3,375 proc. Tuo tarpu 2025 m. planuojama išpirkti 970 ir 750 mln. Eur emisijas, kurių kuponai siekia atitinkamai 0,25 ir 1,25 proc. VK FI projektuoja, kad išlaidos VS skolos palūkanų mokėjimams augs nuo 201 mln. Eur (0,3 proc. BVP) 2022 m. iki beveik 700 mln. Eur (0,9 proc. BVP) 2025 metais.</p> <p>NETAIKANT FISKALINĖS DRAUSMĖS TAISYKLIŲ, 2023 M. NUMATOMAS STIPRUS ŠALIES EKONOMIKOS SKATINIMAS</p>		

¹⁵ Jei numatoma realioji palūkanų norma yra didesnė už realiojo BVP augimą, automatinė skolos dinamika yra teigiama ir ji didina skolą. Ir atvirkščiai, jei ekonomika auga sparčiau, nei numatoma realioji palūkanų norma, ši dinamika yra neigiama ir mažina skolą.

¹⁶ Prieiga per internetą: www.tradingeconomics.com.

¹⁷ Prieiga per internetą: <https://finmin.lrv.lt/lt/naujienos/lietuva-ispirko-paskutine-jav-doleriu-euroobligaciju-emisija>.

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					<p>Neįtraukiant su COVID-19 susijusių, energijos kainų augimo poveikio sušvelninimo ir kitų vienkartinų priemonių įtakos, fiskalinė politika skatina ekonomiką 2022–2023 m. VK FI numatant teigiamą produkcijos atotrūkį, projektuojamas –0,6 proc. BVP 2022 m. struktūrinio VS pirminio balanso (SPB) metinis pokytis (2 priedo 3 lentelė). Tai rodo, kad fiskalinė politika yra prociklinio skatinimo srityje. Tuo tarpu neigiamas SPB pokytis (–1,8 proc. BVP) 2023 m., ekonomikai esant žemiau savo potencialo, reiškia anticiklinės skatinančios fiskalinės politikos kryptį. Prie vienkartinų veiksnių priskiriant ne tik su COVID-19 susijusias, bet ir energijos kainų augimo poveikio sušvelninimo bei kitas laikinas priemones, fiskalinis impulsas 2022–2023 m. išlieka skatinantis (6 pav.). Vis dėlto, esantis neapibrėžtumas dėl ekonomikos raidos apsunkina ekonomikos ciklo padėties vertinimą.</p> <p><...></p> <p>Vyraujant išskirtinio neapibrėžtumo sąlygoms, fiskalinės drausmės taisyklių taikymas išlieka laikinai susiaurintas. Išskirtinės aplinkybės Lietuvoje pirmą kartą paskelbtos 2020 m. kovo mėn., prasidėjus COVID-19 pandemijai. 2022-09-20 VK FI paskelbė išvadą dėl susidariusios padėties atitikties išskirtinių aplinkybių sąvokai, kurioje tvirtina Finansų ministerijos inicijuotą išskirtinių aplinkybių, kurios buvo susidariusios dėl COVID-19 pandemijos, atšaukimą ir 2022 m. susiklosčiusios geopolitinės situacijos ir jos galimo neigiamo poveikio valdžios sektoriaus finansų būklei atitiktį išskirtinių aplinkybių sąvokai.</p> <p>Atsižvelgiant į susiaurintą fiskalinės drausmės taisyklių taikymą, 2022–2023 m. valdžios sektoriaus biudžetai atitiks Konstituciniame įstatyme keliamus reikalavimus (1 lentelė)¹⁸. Išskirtinių aplinkybių laikotarpiu perteklinio VS ir VS išlaidų augimo ribojimo taisyklės nėra taikomos. VK FI įvertintas struktūrinis VSDF biudžeto balansas 2022 ir 2023 m. sieks atitinkamai 0,7 ir 0,5 proc. BVP. VSDF biudžetas atitinka Konstitucinio įstatymo (KĮ) 4 str. 3 d. keliamus reikalavimus, nes numatomas teigiamas struktūrinis balansas. Įvertintas struktūrinis PSDF biudžeto balansas 2022 ir 2023 m. sieks atitinkamai 0,0 ir 0,1 proc. BVP. Remiantis KĮ 4 str. 2 d., šio fondo biudžetas turi būti</p>		

¹⁸ Detalų taisyklių laikymosi vertinimą galima rasti interneto puslapyje kartu su šia išvada pateiktoje *MS Excel* darbaknygėje. Prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/BiudžetoStebesena>.

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					<p>planuojamas taip, kad, sprendžiant pagal struktūrinio balanso rodiklį, jis būtų perteklinis arba subalansuotas. Savivaldybių biudžetų atitiktis fiskalinės drausmės taisyklėms bus vertinama 2023 m. I pusmetį.</p> <p><...></p> <p>Metams, kuriais susidaro išskirtinės aplinkybės, struktūrinio postūmio užduotys nenustatomos.</p> <p><...></p>		
3.	Lietuvos bankas, 2022-10-27	*			<p>Remdamiesi Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 19 straipsnio 2 dalimi, teikiame išvadą dėl Lietuvos Respublikos 2023 m. valstybės, savivaldybių ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymuose numatomų rodiklių formuojamo valdžios sektoriaus (VS) balanso rodiklio galimo poveikio pasitikėjimui finansų sistemos stabilumui ir kainų stabilumui, išskirtinį dėmesį skirdami išoriniam ūkio subalansuotumui ir ilgalaikiam VS finansų tvarumui. Vertinimas atliktas remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. spalio 11 d. Lietuvos Respublikos Seimui pateiktu Lietuvos Respublikos 2023 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektu ir kita su juo susijusia informacija (toliau – projektai)¹⁹.</p> <p>Projektuose suplanuoti VS biudžetų finansiniai rodikliai turės teigiamos įtakos įmonių ir gyventojų finansiniam atsparumui, tačiau didėsiantis valstybės įsiskolinimas apribos fiskalinę erdvę ir galimybes mažinti nenumatytų iššūkių poveikį ekonomikai ateityje. Poveikis kainų raidai bus juntamas, bet palyginti nedidelis: suplanuotos gyventojų pajamas didinančios priemonės (neįskaitant elektros ir dujų kompensacijoms numatytos sumos) infliaciją Lietuvoje 2023 m. padidins 0,2–0,6 proc. punkto, o 2024 m. – 0,1–0,7 proc. punkto. Svarbu pažymėti, kad šis dėl didėjančios vidaus paklausos atsirandantis infliaciją didinantis poveikis 2023 m. gali būti nusvertas infliaciją mažinančio poveikio, atsirandančio dėl suplanuotų elektros ir dujų padidėjusių kainų kompensacijų gyventojams ir verslui.</p>	Atsižvelgti	

¹⁹ Lietuvos Respublikos 2023 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektas, Nr. XIVP-2146, 2022 m. spalio 7 d., plačiau: [čia](#). Lietuvos Respublikos Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto 2023 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo projektas, Nr. XIVP-2143, 2022 m. spalio 7 d., plačiau: [čia](#). 2023 m. Lietuvos biudžeto projektas, pateiktas Europos Komisijai, 2022 m. spalio 17 d., plačiau: [čia](#).

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					<p>Jeigu elektros ir dujų kompensavimo priemonės bus panaudotos visa planuojama apimtimi, jos turės reikšmingą (2–3 proc. punktų) mažinantį poveikį infliacijai 2023 m., ir tokiu atveju bendras biudžeto projekto poveikis infliaciją sumažins (1,8–2,4 proc. punkto).</p> <p>Vertinant projektų poveikį vidutinei metinei infliacijai buvo analizuoti šie kainų raidą paveiksiantys sprendimai:</p> <p>a) priemonės gyventojams ir verslui, skirtos išaugusių elektros ir dujų kainų poveikiui švelninti. 2023 m. numatyta gyventojams ir verslo subjektams skirti atitinkamai 812 mln. ir 234 mln. Eur dujų ir elektros kainų padidėjimo daliai kompensuoti;</p> <p>b) priemonės, skirtos gyventojų pajamų didinimui. 2023 m. numatyta atlygiui VS darbuotojams papildomai skirti 560 mln. Eur (MMA, pareiginės algos bazinio dydžio ir mažiausių koeficientų kėlimui, papildomam atlygio kėlimui švietimo, kultūros, socialinės, sveiktos apsaugos darbuotojams ir pareigūnams). Taip pat apie 340 mln. Eur bus skirta socialinės paramos bazinių dydžių padidimui, šalpos išmokų padidimui, papildomai valstybinio socialinio draudimo pensijos individualiajai daliai indeksuoti bei būsto šildymo kompensacijoms mokėti;</p> <p>c) pagalbos priemonės dėl Rusijos Federacijos karinės invazijos į Ukrainą. 2023 m. numatyta šioms priemonėms skirti 138 mln. Eur;</p> <p>d) neapmokestinamojo pajamų dydžio (NPD) didinimas. Siūloma NPD padidinti nuo 540 iki 625 Eur, dėl to gyventojų pajamos 2023 m. bus 164 mln. Eur didesnės (VS pajamos iš GPM bus tokiu pačiu mastu mažesnės);</p> <p>e) kitos priemonės. Numatoma skirti papildomų asignavimų krašto apsaugai (išlaidų gynybai procentui ties 2,52 proc. BVP palaikyti), taip pat skirti lėšų VSAT ginklams įsigyti, kibernetinio saugumo plėtros programai, karinio mobilumo paketui, NATO susitikimui Lietuvoje organizuoti, stiprinti Lietuvos institucijų parengtį krizinėms situacijoms ir kt. Tam iš viso numatyta skirti apie 275 mln. Eur;</p> <p>f) didinami akcizų tarifai tabako produktams ir etilo alkoholiui. Pagal ankstesniais metais patvirtintą planą, 2023 m. padidės akcizo tarifai tabako produktams ir elektroninių cigarečių skysčiui, taip pat etilo alkoholiui ir alkoholiniams gėrimams.</p> <p>Šie pakeitimai turės tiek tiesioginį, tiek netiesioginį poveikį vidutinei metinei infliacijai, nes paveiks tam tikrų prekių grupių kainas, taip pat didins gyventojų</p>		

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					<p>pajamas ir skatins vidaus paklausą. Dėl šių sprendimų visumos vidutinė metinė infliacija 2023 m. bus maždaug 0,2–0,6 proc. punkto didesnė, palyginti su scenarijumi, jei tokie sprendimai nebūtų priimti, o 2024 m. – maždaug 0,1–0,7 proc. punkto didesnė. Tačiau, atsižvelgiant į naujausias kainų tendencijas dujų ir elektros rinkose (pvz., atsiradusius nemažus skirtumus tarp vidutinės 2022 m. spalio mėn. elektros kainos <i>NordPool</i> biržoje, Lietuvos banko pagal naujausią informaciją apie ateities sandorius įvertintos galimos reguliuojamos kainos ir projektuose suplanuotoms kompensacijoms apskaičiuoti naudotos vidutinės elektros kainos prielaidas, žr. A ir B pav.), sumažėjusią, palyginti su suvartotu kiekiu prieš metus, dujų paklausą Europoje ir Azijoje bei EVT sprendimą įvesti kainų lubas elektros gamybai naudojamoms dujoms, gali nutikti taip, kad išaugusių elektros ir dujų kainų kompensacijos gyventojams ir verslui nebus panaudotos visa suplanuota apimtimi 2023 m. (projektuose iš viso gyventojams ir verslui 2023 m. tam numatyta atitinkamai 812 mln. ir 234 mln. Eur).</p> <p><...></p> <p>2023 m. projektuose numatytas VS deficitas, o kartu ir bendras vidaus paklausos fiskalinis skatinimas galėtų būti mažesni, jeigu suplanuota kompensacinė priemonė būtų taiklesnė, o elektros ir dujų padidėjusių kainų signalas ekonomiškai pajėgiausiems gyventojams būtų perduodamas didesne apimtimi. Tai būtų galima pasiekti, jei padidėjusių elektros ir dujų kainų kompensavimo mechanizmas būtų siauresnis, tikslesnis ir socialiai teisingesnis. Projektuose planuojama elektros ir dujų kainų kompensacijas taikyti visiems namų ūkiams, neatsižvelgiant į jų gaunamas pajamas ar elektros suvartojimą. Šiai priemonei planuojama skirti 812 mln. Eur (1,1 proc. BVP), nenumatant papildomų biudžeto pajamų šaltinių šioms papildomoms biudžeto išlaidoms finansuoti. Todėl siūlome planuojamą elektros ir dujų kainų padidėjimo dalies kompensavimo schemą papildyti: pirma, pajamų kriterijais, kurie padėtų identifikuoti asmenis, kuriems paramos reikia labiausiai; antra, minimalų būtiną elektros ir dujų suvartojimą vienam asmeniui nusakančiais rodikliais – taip būtų nustatytas mechanizmas, kuris sudarytų sąlygas kompensuoti tik minimalaus poreikio neviršijančio elektros bei dujų suvartojimo sąskaitos padidėjimą, o už nustatytą minimalų suvartojamą kiekį viršijantį suvartojimą būtų mokama visa kaina (t. y. siūlome nustatyti panašų mechanizmą, kuris taikomas geriamojo ir karšto vandens išlaidų kompensacijų atveju). Taip pat</p>		

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					<p>atkreipiame dėmesį, kad didėjančių kainų signalas keičia vartotojų paskatas vartoti, o elektros ir dujų kainų padidėjimo kompensavimas, priešingai, mažina namų ūkių ir verslo paskatas imtis energijos taupymo arba efektyvesnio jos naudojimo priemonių. Šis aspektas ypač aktualus tais atvejais, kai gyventojai ar verslas būtų ekonomiškai pajėgūs tokias priemones įgyvendinti, todėl siūlome svarstyti galimybę bent dalį elektros ir dujų kainų padidėjimo kompensavimui numatytų lėšų skirti efektyvesnio šių resursų panaudojimo alternatyvoms skatinti.</p> <p>Siūlomas dujų ir elektros kainų padidėjimo dalies kompensavimo mechanizmas visiems gyventojams atrodo platus ir įvertinus projektuose teikiamus sprendimus papildomai didinti gyventojų pajamas (kelti VS darbuotojų darbo užmokestį, socialinio draudimo pensijas, bazinius socialinės paramos dydžius). Projektuose planuojama padidinti MMA, kelti pareiginės algos bazinį dydį, mažiausius koeficientus, kurie taikomi viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčiui apskaičiuoti. Be to, numatomi papildomi atlyginimų padidinimai švietimo, kultūros, socialinės apsaugos ir sveikatos apsaugos darbuotojams, vidaus tarnybos sistemos pareigūnams. Atsižvelgiant į socialinio draudimo pensijų indeksavimo tvarką ir 2023–2024 m. planuojamą pensijų socialinio draudimo perteklių, numatoma 2023 m. socialinio draudimo pensijas indeksuoti pagal pagrindinį ir pagal papildomo indeksavimo mechanizmus, todėl socialinio draudimo pensijoms mokėti skirtos lėšos suplanuotos 13,4 proc. didesnės. Projektuose didinamos lėšos ir socialinei paramai: su bazine socialine išmoka ar valstybės remiamų pajamų dydžiu susietoms pažeidžiamiausių gyventojų grupių išmokoms, šalpos pensijoms, tikslinėms kompensacijoms ir valstybės pensijų bazei padidinti numatoma papildomai skirti 238 mln. Eur.</p> <p>Projektuose numatytas NPD didinimas yra žingsnis tinkama linkme, vis dėlto jis iki galo neišnaudoja NPD, kaip fiskalinės priemonės, potencialo, o su šiuo sprendimu susiję pajamų netekimai nėra dengiami pastoviomis pajamomis iš kitų šaltinių. NPD yra taikli priemonė, nes ji padidina mažiausias pajamas gaunančiųjų pajamas ir didina paskatas dalyvauti darbo rinkoje. Tačiau atkreipiame dėmesį, kad projektuose numatyto NPD didinimo nuo 540 iki 625 Eur nepakaks iki galo išnaudoti NPD priemonės potencialą.</p>		

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					<p>Lietuvos bankas jau anksčiau yra siūles²⁰ padidinti NPD formulės konstantą, kad sumažėtų santykinė mokesčio našta mažiau uždirbantiems ir dėl to padidėtų pajamų mokesčio progresyvumas. NPD dydį prilyginus MMA dydžiui, NPD nustatymo mechanizmas taptų automatinis ir depolitizuotas. Taip pat pabrėžiame, kad NPD didinimas yra nuolatinis mokesčių sistemos pakeitimas, kuriam turėtų būti numatytas ilgalaikis papildomas finansavimo šaltinis. Lietuvos banko teiktas pasiūlymas tokį finansavimo šaltinį numatė (pvz., keičiant pačią NPD formulę sumažinti NPD mokesstinės lengvatos gavėjų skaičių tarp didesnes pajamas uždirbančiųjų), tačiau siūlome svarstyti ir kitokius biudžeto pajamas tvariai galinčius padidinti sprendimus (pvz., atsisakant nepagrįstų mokesčių lengvatų, peržiūrint nekilnojamojo turto apmokestinimą ir kt.).</p> <p>Būdami nuoseklūs ir toliau iš principo nepritariame PVM lengvatinių tarifų įvedimui, tačiau, matydami prastėjančias ekonomikos perspektyvas, pasisakome tik už laikiną jau įvestų PVM lengvatų pratęsimą, kaip paramą verslui lengviau išgyventi patiriamą aukštų energijos kainų šoką. Atkreipiame dėmesį, kad aplinkybės, kurioms švelninti buvo įvesta laikina PVM lengvata maitinimo paslaugoms, šiuo metu iš esmės nebeaktualios: maitinimo sektoriaus ekonominiai rodikliai yra geri ir viršija lygį, stebėtą prieš pandemiją (2019 m.). Vis dėlto, turint galvoje prastėjančias ekonomikos augimo perspektyvas ir maitinimo įmonių patiriamą aukštų energijos kainų šoką, laikinas PVM lengvatos pratęsimas pusmečiui papildomų pajamų netekimų valstybės biudžetui nesukeltų (dėl šiuo metu taikomos PVM lengvatos maitinimo veiklai negautos biudžeto pajamų sumos sudaro apie 120 mln. Eur per metus) ir papildomai nepablogintų maitinimo įmonių situacijos. Tačiau PVM lengvatos pratęsimas maitinimo įmonėms ir toliau turi būti laikinas ir tikslingas, o energijos šoko poveikiui pasibaigus laikina PVM lengvata turėtų būti panaikinta.</p> <p>Finansinio stabilumo požiūriu, siūlomos aukštos infliacijos ir energetikos kainų padarinius Lietuvos gyventojams ir verslui švelninančios priemonės, tikėtina, mažins privačiojo sektoriaus kredito riziką, taip slopinant neigiamą energetinės krizės poveikio persidavimą šalies finansų sistemai, tačiau didesnis valstybės skolinimosi</p>		

²⁰ Lietuvos banko pozicija dėl neapmokestinamojo pajamų dydžio taikymo Lietuvoje, 2021 m. liepos 23 d., plačiau: [čia](#).

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					<p>poreikis ir augančios skolos tvarkymo sąnaudos ilgainiui gali sukelti skolos tvarumo iššūkių. Padidėjusios energetinės išlaidos turi reikšmingos įtakos gyventojų finansinei padėčiai ir vartojimui, tad priemonės, dėl kurių sparčiau didės mažiau pasiturinčių namų ūkių pajamos, o dalis energijos kainų padidėjimo namų ūkiams bus kompensuojama, mažins gyventojų turimų finansinių įsipareigojimų nevykdymo tikimybę, kuri, Lietuvos banko vertinimu, nepalankaus ekonomikos scenarijaus atveju, išaugtų nuo 0,6 iki 1,9 proc. Projektuose siūlomos dujų ir elektros kainų padidėjimo dalį kompensuojančios priemonės taip pat mažins dėl aukštų energijos kainų labiau pažeidžiamų įmonių išlaidas ir padidins eksportuojančių įmonių konkurencingumą, taip apribojant tokių įmonių nuostolingos veiklos, laikino veiklos stabdymo ar net bankroto tikimybę. Dėl šių priežasčių siūlomi biudžeto pakeitimai mažins tikėtinus kredito įstaigų nuostolius dėl gyventojų ir įmonių finansinių įsipareigojimų nevykdymo bei sumažins neigiamų poveikio kanalų nekilnojamojo turto ir kredito rinkoms išsipildymo tikimybę. Kita vertus, kaip jau minėta aukščiau, valstybės parama turėtų būti taikoma tikslingai, t. y. labiausiai energetikos kainų padidėjimo paveiktiems gyventojams ir įmonėms, kas sumažintų VS papildomo skolinimosi poreikį. VS skolos augimas ateityje privalo būti suvaldytas, siekiant išlaikyti fiskalinę erdvę skolintis nenumatytiems ekonomikos iššūkiams, tokiems kaip pandemija ar karo nulemti padariniai. Kitu atveju valstybės skola ilgainiui gali tapti netvari ir ribojanti ekonominį potencialą.</p> <p>Numatomas VS skolos ir BVP santykis reikšmingai padidės ir 2023 m. pabaigoje sieks 43 proc. (3,9 proc. punkto daugiau nei 2022 m. pabaigoje), tad išaugsianti valstybės skola ir ženkliai per metus pabrangusi valstybės įsipareigojimų finansavimo kaina didins skolos tvarkymo iššūkius. 2023 m. planuojama pasiskolinti 6,7 mlrd. Eur (apie 85 % daugiau nei 2022 m., bet 15 % mažiau nei COVID-19 pandemijos pradžioje 2020 m.), beveik trečdalį visos sumos (2 mlrd. Eur) planuojama pasiskolinti vidaus rinkoje. Atsižvelgiant į padėtį rinkoje ir pajėgumus skolinti 2022 m., Lietuvos banko vertinimu, vidaus rinka 2023 m. turėtų būti pajėgi paskolinti LR Vyriausybei numatomą sumą, kuri siekia apie 4 proc. bankų sektoriaus 2022 m. II ketv. turėto turto. Bankai ir kiti finansų rinkos dalyviai yra sukaukę gana nemažas likvidžiuųjų lėšų atsargas, o įmonės ir gyventojai – reikšmingas likvidžiuųjų lėšų ir indėlių bankuose sumas, kurių investavimas į vis didesnę grąžą duodančius Lietuvos vyriausybės vertybinius popierius</p>		

Eil. Nr.	Pasiūlymo teikėjas, data	Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys	Komiteto nuomonė	Argumentai, pagrindžiantys nuomonę
		str.	str. d.	p.			
					<p>(VVP) turėtų tapti dar patrauklesnis. Kita vertus, 10 m. Lietuvos VVP pajamingumas per metus išaugo daugiau kaip 4 proc. punktais ir, naujausiais duomenimis, siekia beveik 5 proc., tad naujas skolinimasis 2023 m. valstybei bus ženkliai brangesnis nei 2022 m., o visos valstybės skolos tvarkymo sąnaudos, prognozuojama, padidės beveik dvigubai (0,2 proc. punkto iki 0,5 proc. BVP). Be to, Lietuvos–Vokietijos 10 m. VVP pajamingumų skirtumas pastaruoju metu ženkliai išaugo (iki 248 bazinių punktų, 2022 m. spalio 25 d. duomenimis, o per metus padidėjo 200 bazinių punktų) ir aplenkė atitinkamą Italijos–Vokietijos VVP pajamingumų skirtumą, taip pat didėjo ir pajamingumų skirtumas nuo Latvijos ir Estijos 10 m. VVP, o nuo žemesnį kredito reitingą ir didesnę valstybės skolą turinčios Lenkijos VVP – sumažėjo. Vis dėlto Lietuvos valdžios sektoriaus įsiskolinimas vis dar nepasieks 2021 m. pabaigoje fiksuoto 43,7 proc. santykio ir išliks vienas mažiausių Europos Sąjungoje – tai turėtų išsaugoti investuotojų pasitikėjimą dėl Lietuvos skolos grąžinimo galimybių ir mažinti tikimybę dėl staigaus rizikos priedų išaugimo.</p> <p>Manome, kad valstybės teikiama finansinė paskata regionuose pirmąjį būstą įsigyjantiems jaunosioms šeimoms nėra naudojama tikslingai ir gali prisidėti prie disbalansų gyvenamojo nekilnojamojo turto rinkoje formavimosi, tad ši paskata turėtų būti įvertinta tikslingumo ir poveikio būsto rinkai atžvilgiu. Šios paskolos su paskata ir parama sudarė didelę dalį viso būsto paskolų srauto vietovėse šalia didžiųjų Lietuvos miestų: Vilniaus ir Kauno apskrityse ši dalis 2021 m. išaugo iki 8 proc., o Klaipėdos apskrityje – iki 18 proc. Dėl to būtina įvertinti dabartinių kriterijų, pagal kuriuos nustatomos vietovės, kuriose galima įsigyti būstą su paskata, tikslingumą ir šiai paskatai skiriamų valstybės lėšų sumą. Svarbu pabrėžti, kad galimybės su paskata nusipirkti būstą arti didžiųjų miestų (pvz., Vilniaus, Kauno, Klaipėdos rajonuose) ir savo ekonominę veiklą vykdyti didžiuosiuose miestuose iš esmės neatitinka paskatos tikslo dėl regionų vystymosi skatinimo ir galimai prisideda prie disbalansų prie didžiųjų miestų esančių rajonų būsto rinkose formavimosi, nes paskolų su valstybės teikiama finansine paskata ir parama srautas sudaro vis didesnę viso naujų būsto paskolų srauto dalį (11,4 % 2021 m., palyginti su 6,9 % 2020 m.).</p>		

5. Subjektų, turinčių įstatymų leidybos iniciatyvos teisę, pasiūlymai: nevertinta.

6. Komiteto sprendimas ir pasiūlymai:

6.1. Sprendimas:

1. Pritarti iniciatorių pateiktam Lietuvos Respublikos 2023 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektui Nr. XIVP-2146, tačiau, atsižvelgiant į Valstybės kontrolės 2022 m. spalio 28 d. išvadoje Nr. BPE-9 „Dėl struktūrinio postūmio užduoties“ ir Lietuvos banko 2022 m. spalio 27 d. išvadoje Nr. S 2022/(22.7.E-3600)-12-5062 „Dėl Lietuvos Respublikos 2023 metų valdžios sektoriaus balanso rodiklio poveikio pasitikėjimui finansų sistemos stabilumu ir kainų stabilumui“ pateiktus pastebėjimus, ypač atkreipiant dėmesį į reikšmingai augiantį valdžios sektoriaus deficitą, taip pat ženkliai didėsią valstybės skolą bei jos finansavimo kaštus, kas ilgesnio laikotarpio perspektyvos atžvilgiu gali apriboti fiskalinę erdvę ir nenumatytų iššūkių atveju mažinti valstybės galimybes švelninti jų poveikį ekonomikai ateityje, raginti Vyriausybę:

1) atsižvelgiant į tai, jog tiek tarptautinių organizacijų, tiek Lietuvos institucijų ekspertų vertinimu elektros ir dujų kainų kompensavimo mechanizmas, kai jis taikomas visiems namų ūkiams, nevertinant jų gaunamų pajamų ar suvartojamo energijos kiekio, yra per platus, brangus, neefektyvus ir neskatantis energijos taupymo ir investicijų į atsinaujinančių energetikos išteklių naudojimą, užtikrinti, kad tokių visiems subjektams skirtų horizontalių kompensacinių priemonių taikymas būtų laikinas, ir, gerėjant situacijai, sustabdytas arba atitinkamai pakoreguotas, orientuojantis į labiausiai pažeidžiamas grupes;

2) didėjant atotrūkiui tarp valstybės biudžeto pajamų ir išlaidų, kartu pabrėžiant būtinybę valdyti tvariais finansavimo šaltiniais nepadengtų ilgalaikių išlaidų augimą, neatidėlioti ir inicijuoti reikiamus pokyčius, siekiant sukurti subalansuotą, stabilią ir paprastą mokesstinę sistemą su socialiai teisinga ir ekonomikai augti palankia mokesčių struktūra, taip pat viešųjų finansų subalansavimo tikslais atlikti sistemine viešųjų išlaidų peržiūrą;

3) akcentuojant viešųjų finansų subalansavimo bei tvarumo svarbą, neatidėlioti ir parengti ilgalaikę valdžios sektoriaus skolos valdymo strategiją su patvirtintu veiksmų planu, kuris ekonomikos augimo laikotarpiu numatytų tvarią fiskalinės erdvės politiką, užtikrinančią valstybės skolos mažinimo ateityje kryptį bei priemones.

2. Vadovaujantis Seimo statuto 59¹ straipsnio 1 dalies 5 punktu ir Seimo statuto 173 straipsnio 1 dalimi, pagal kurias Seimo Audito komitetas vertina bei teikia išvadą ir pasiūlymus dėl valstybės biudžeto projekto nuostatų, susijusių su Valstybės kontrolei siūlomų valstybės biudžeto asignavimų atitiktimi Valstybės kontrolės poreikiams, įvertinus valstybės biudžeto projektą ir jame Valstybės kontrolei numatytų skirti asignavimų dydį bei institucijos poreikius, įvertinta, kad 2023 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekte Nr. XIVP-2146 Valstybės kontrolei numatyti asignavimai (10 016 tūkst. Eur) atitinka institucijos poreikius ir užtikrins Valstybės kontrolės įstatymu numatytų uždavinių pagal valstybės kontrolieriaus tvirtinamą veiklos planą įgyvendinimą.

6.2. Pasiūlymai: nėra.

7. Balsavimo rezultatai: už – 6, prieš – 0, susilaikė – 0.

8. Komiteto paskirti pranešėjai: Rasa Budbergytė.

Komiteto pirmininkas

Zigmantas Balčytis